

OTTŮV
SLOVNÍK NAUČNÝ.

ILLUSTROVANÁ
ENCYKLOPÆDIE OBECNÝCH VĚDOMOSTÍ.

DVACÁTÝČTVRTÝ DÍL.

Staroženské Šyl.

SE 14 PŘÍLOHAMI A 194 VYOBRAZENÍMI V TEXTU.

1906.

VYDAVATEL A NAKLADATEL I. OTTO V PRAZE.

sobil jako učitel tělocviku na různých ústavech, r. 1901 jmenován defn. učitelem při českém učitelském ústavu v Praze. Pracuje přednáškami i články v různých časopisech o zvelebení tělocviku školského. Samostatně vydal *Zákonitá ustanovení o tělocviku ve školách obecných a měšťanských v král. Českém* (1905) a spolu s Ligannem *Tělocvik školský ve způsobě rozvrhu* (1897). Jest spoluredaktorem časop. »Výchova tělesná«. Schnr.

Švakrovství (*affinitas*) jest v civ. právě poměr mezi jedním manželem a pokrevenci druhého manžela, v právě cirk. však poměr mezi jednou z osob souložících a pokrevenci druhé z nich. Podle toho pak, povstalo-li š. z manželství nebo ze souložení nemanželského, rozeznává se v cirk. právě š. pravé (*affinitas legitima*) a nepravé (*aff. illegitima*). A toto zase dělí se podle toho, dalo-li se nemanželské souložení před sňatkem či po sňatku (jestliže totiž muž tělesně obcoval s příbuznou své ženy nebo žena s příbuzným svého muže), na *affinitas illegitima antecedens* a *aff. ill. subsequens (superveniens)*; š. toto mělo ex post učiniti manželství neplatným. Podle práva civilního i církevního tvoří š. do jistého stupně překážku manželství (viz Manželství, str. 798a). V linii přímé bylo vždycky manželskou překážkou již u Římanů. V linii pobočné zapověděn však teprve za křesťanských císařů sňatek s manželkou bratrovou nebo se sestrou manželčinou. Právo cirk. pokládalo š. za manželskou překážku až do sedmého stupně kanonické komputace. Později rozšířilo i pojem š. legitimního a nelegitimního tím, že prohlásilo za š. i poměr ze souložení mezi jedním manželem a sešvakfenými druhého (na př. mezi mužem a ženou švakrovou) jakož i mezi příbuznými muže a dětmi ženy z jiného manželství (*affinitas secundi generis*). Tuto affinitu zrušil Innocenc III. a rovněž tak překážku vyplývající z *affinitas illegitima subsequens*. Konečně obmezil š. v pobočné linii na čtvrtý stupeň. Sněm Tridentský obmezil affin. illeg. na stupeň druhý. — Viz Rittner, Cirk. právo katolické (čes. překlad), II. díl, str. 295—297.

Švambers Václav, geograf čes. (* 1866 v Peruci), studoval na akad. gymn. v Praze, potom na universitě geografii, historii a geologii. Literárně byl činný již v době studia na universitě. První jeho větší článek *Africké výzkumy* (Ott. Sl. N. 1888) má význam methodický, neboť tu v přehledu moderního výzkumu Afriky po prvé sledován postup, jež nedlouho potom propagoval Supan. V téže době byl vedle Palackého a Feistmantela hl. spolupracovníkem »Zeměp. Sborníku« (vel. čl. *Nový Zéland*, 1889, a množství referátů a drobných příspěvků). V letech násl. psal do časopisů českých, hl. do »Živy«, odborné články a referáty rázu nejvíce informativního, ale i samostatné (*Africa incognita*, »Živa«, 1893, a j.). V l. 1893—98 byl odborným redaktorem geografie v Ot. Sl. N., při čemž psal sám největší část článků svého odboru.

R. 1894 stal se asistentem ústavu geografického, kdež byl od založení působil jako bibliotekář. R. 1897 podnikl několikaměsíční cestu po sev. a záp. Evropě, navštívil Švédsko, Norsko, Belgii, pobyl 2 měsíce v Londýně a přes Francii se vrátil. R. 1899 účastnil se mezinár. kongressu geografického v Berlíně, r. 1900 geolog. kongressu v Paříži. Po několika prázdnin pracoval v geogr. ústavě Richthofenově v Berlíně, r. 1901 také v ústavě Perthesově v Gothě, při čemž navštívil řadu cizích universit. Od r. 1902 jest soukromým docentem při české universitě. Š. pěstoval sice téměř všechny odbory geografie, především však geografii regionální a se zvláštní zálibou otázky geografie polární a africké a z kolon. zeměpisu (na př. *O Súdán a Saharu v »České Revui«* 1899). Studia Čech účastnil se výzkumem jez. Plöckensteinského r. 1903 (dosud neuveř.) a pracuje o některých otázkách morfografických. V geograf. semináři dal podnět k systematickému zpracování českých řek, ku pracím o hustotě obyvatelstva, o geografii balkánské, geografii komunikační a j. Od r. 1897 Š. jest spolupracovníkem pro Čechy při »Bibliotheca geographica«, vydávané geogr. společností berlínskou, od r. 1905 při gothském »Geographen-Kalender« a Wagnrově »Geographisches Jahrbuch« (t.). V letech 1897—1901 byl hl. českým spolupracovníkem Siegerova »Geographischer Jahresbericht über Oesterreich«. R. 1902 založil publikaci *Travaux géographiques tchèques* a r. 1904 *Zeměpisnou knihovnu*. Hl. práci Š-rovou jest *Kongo* (I. díl Praha, 1902, II. t., 1905), dosud největší říční monografie pro jižní polokouli. Bh.

Švamberg viz Krasíkov 1).

ze **Švamberka**, příjmení slavné rodiny panské, jejíž erb byla stříbrná labuť se zl. pyskem a nohama na červ. štítě. Předek jejich byl Ratmír ze Skvičina 1224—47 (r. 1229 komorník plzeňského práva a zakladatel kláštera ve Stříbře 1238). Synové jeho byli Ratmír a Bohuslav. Onen byl r. 1250 až 1263 purkrabím na Přimdě, držel r. 1257 Lestkov a r. 1263 Bor. Tento (1251—1306) bojoval r. 1257 u Mühlendorfu, r. 1260 na Moravském poli, byl v l. 1272—75 a po druhé r. 1306 purkrabím na Přimdě, r. 1285 a 1286 komorníkem plzeňským a žil ještě r. 1310, jedu tehda v poselství ke králi do Říše. Bratři ti měli také Tachov, jež jim král odňal. Ráček (Ratmír), syn Bohuslavův, připomíná se r. 1290 s otcem. Dcera jeho Eliška byla r. 1332 vdána za Odolena z Chyš. Bor drželi po něm Bušek a Dobeš bratři, z nichž onen se připomíná od r. 1313 v rozličných soukromých bězích a svědčil r. 1320, když Dobeš prodával Lhotu a Bakov. Založil hrad Krasíkov neb Švamberg (*Schwanenberg* po erbu), po němž r. 1330 se psal. Od Ratmíra (1250) pocházejí snad Lestkovští, od Buška Borští a Krasíkovští, od Dobeše Muckovští, od Racka Věžecí. Kromě nich byly ještě jiné větve, jejichž spojitost není zřejma.

A. Na hradě Věžce u Druzdové seděl

v 1. pol. XIV. stol. Ratmír s manž. Žižkou. Syn jeho Racek (1351—75) založil kostel a faru v Druzdové, jež odloučena od Dýšiny. R. 1367 nadal týž kostel. On bezpochyby prodal Věžku (manž. 1. Maruše, 2. Ofka). Synové Hynek, Bušek (1367—80) a Ješek (1367—1402) byli při smrti otcově již zletili. Drželi r. 1380 Stupno. Synové jednoho z nich byli Jan Bavofic (1386—1414) a Přibyslav. Onen získal Svržno. Potomek jeho byl Burjan (1490 atd.), jenž držel Svržno, a po r. 1508 zemřel. Z manž. Voršily měl syna Jana, jenž záhy zemřel, a dvě dcery, z nichž jednu měl Jan z Rochlova. Skrze druhou Annu snad se dostalo Svržno v držení pánů z Rabšteina.

B. Lestkovští pocházejí od Neustupa z L. († j. 1360), jehož syn Ratmír (1360 až 1394) držel část Lestkova († j. 1399). Syn jeho Jan, jinak Neustup, stal se r. 1394 farářem v Otíně, r. 1399 oltářníkem ve Střibře, r. 1402—05 byl farářem v Šitboři, pak se stal proboštem týnským, zároveň byl v l. 1407 až 1416 kanovníkem vyšehradským a r. 1420 až 1427 arcipřemem horšovským. Bavor neb Bavůrek držel Slavice, později držel s bratrem Bělou a prodal s ním r. 1416 plat na Střibře. Držel s králem Sigmundem, kterýž mu zapsal r. 1422 Hlazovice, avšak těch nikdy nedostal, a r. 1423 berní ve Střibře († j. 1425). Syn jeho Jindřich Bavor držel r. 1425 Bělou se strýcem Neustupem a r. 1426 sám. Prodáv Bělou získal ok. r. 1456 Lestkov, jež držel ještě r. 1466. Kromě toho měl zápisy na chotěšovský klášter, jež r. 1470 prodal. R. 1475 obdařil klášter ve Střibře platem v Kozolupech u Slavic. Jeho snad syn byl Jan Bavor (1498 atd.), jenž asi r. 1506 pustil se do loupeží. Škodil panstvu a dávána mu vina, že skrze jeho úklady zakládány ohně v Plzni. Plzeňští ho dali špehovati, až by byl na Chříňově, i poslali tam lid svůj, který tvrz zlezl a Jana samého šestého zajal. Byl pak v Plzni útrpně tázán a popraven. Chříňov na krále spadlý dostal se obcí Plzeňské.

C. Předek Muckovských neznámého jména zůstavil syna Dobeše, jenž držel r. 1379 Muckov a k tomu pět vesnic, bývalý to díl borského panství († j. 1403). Synové jeho byli Hynek, Svojše, Bušek, Racek, Karel a Janek. Z těch připomínají se r. 1433 a 1435 Svojše a Jan; Svojše prodal r. 1435 plat v Lučici, který obdržel od Barbory z Pušperka. Uprostřed XV. stol. žili dva Janové. Jeden z nich měl Muckov, který r. 1454 zapsal druhému Janu (jako poručníku). Týž žil ještě r. 1459, ale r. 1460 byl již mrtev. Druhý Jan jest bezpochyby týž, který držel r. 1459 Staré Sedlo a r. 1465 a 1466 Oleš (manž. Anna z Kolovrat). Po Muckovském zůstala vdova Kateřina a děti Kateřina a Burjan (1464). Tento prodal r. 1486 Muckov Hynkovi ze Š.; bezpochyby je to týž Burjan, který byl r. 1480 až 1489 purkrabím na Blatné. Jan, tuším syn Burjanův, byl pod poručenstvím Bohuslava ze Š. a bratřím jeho zapsal plat v Milíkově

(1517). Manželka jeho Eliška z Kobrshainu (1518) měla dědictví Čankov, jež r. 1535 zastavila. Syn jejich Burjan připomíná se r. 1535, ale bezpochyby zemřel nemaje muž. potomstva.

D. Ctibor ze Š. držel r. 1367 hrad Komberk u Touškova, který postoupil r. 1368 kl. kladrubskému za zboží kamenohorské. Kromě něho držel (1371) Újezd sv. Kříže, r. 1379 Epovice a od kláštera plaského Darovou, Jiřín, též Všehrdu, které r. 1383 vrátil. Nejstarší jeho syn byl Žibřid (1378), jenž se pak nepřipomíná. Druhý syn byl Václav Tavák (1378—1417), jenž byl r. 1385 pánem na Újezdě. R. 1402 držel Březinu, obdržel od krále purkrabství písecké a seděl r. 1408 v Těňovicích. Beneš, třetí syn Ctiborův (1383—1402), držel Těňovice a zemřel před r. 1408, Těňovice pak spadly na Václava. Čtvrtý syn Ctiborův Jindřich Labuť (1402 až 1429) držel napřed Epovice a pak Újezdec a Leveč (u Radnice), na nichž r. 1416 věnoval Elišce z Kotopek manželce. R. 1424 byl purkrabím na Rokycanech a zemřel po r. 1429. Manž. jeho a jedna dcera zemřely r. 1434; druhá Dorota žila ještě r. 1454.

E. Hanovci ze Š. měli patrně své příjmení po vsi Hanově u Bezdržic, ale Hynek, první jejich známý předek, držel r. 1379 Kokašice (pod Krasíkovem) a Lomec (manž. Froze † ok. 1413). Synové jeho byli Hynek a Jan. Onen držel r. 1405 Lomec a koupil r. 1410 hrad Třebel. V ty časy byl purkrabím na Tachově. Zemřel v l. 1413—14. Jan, bratr jeho, držel Kokašice, po bratru bezdětném dědil Lomec a Třebel. Syn jeho Jan (ml.) byl r. 1411 poručníkem mladých pánů Krasíkovských, stál od r. 1419 při straně krále Sigmunda a bránil r. 1420 Krasíkova. Sigmund zastavil mu celé klášterství kladrubské, což r. 1422 odvolal, za to mu na něm zapsal 1800 kop, clo ve Střibře, mýto pomezí u Domažlic. Kladrubský opat nemoha mu platiti zastavil mu Benešovice a 7 jiných vesnic (vše 1422). R. 1424 měl Rokycany ve své moci, bojoval t. r. s Žižkou. Zemřel před r. 1431. Četná zboží jeho po smrti rozchváčena.

F. Z Milíkovcův ze Š. žili r. 1362 bratři Jaroslav a Oldřich, 1402—10 Petr, syn jednoho z nich, držitel Milíkova, Kamýka a Žernovnika, a od r. 1413 Petr Labuť, jenž byl r. 1423—40 purkrabím na Manětíně. Synové toho snad byli bratři Bernart († j. 1454, manž. Kateřina ze Sonvaldu) a Prokop (1446—68), jenž držel Kofeň a r. 1468 prodal Milíkov Bohuslavovi. Po Prokopovi zůstali synové Václav (1456—80), jenž žil v jižních Čechách, a Jan, jenž byl v l. 1472 až 1516 velkým převorem řádu sv. Jana v Čechách. Bernart zůstavil syny Jana a Jindřicha. Onen vešel r. 1468 v držení zboží huského, jež mu pp. z Rožmberka zastavili. Bezpochyby jest týž, který potom nazývá se Burjan. Burjan koupil r. 1486 se strýcem Maršem, jenž byl purkrabím Praž. hradu, dům v Praze, držel klášterství svatopolské,

nabyt také r. 1494 hradu Hradiště (u Žirče) a r. 1504 Kokotova a Vlčovic, jež r. 1505 prodal. Zemřel r. 1513 odkázav všechny svůj statek Křištofovi ze Š. (manž. Eliška z Kolovrat).

G. Jedna větev držela Bušovice a Střapoli u Plzně, zejména Racek (1398, † j. 1408), jenž zůstavil sirotky nezletilé. Jeden z nich byl Lipolt, jenž držel Střapoli, nadal r. 1412 kostel ve Stupně a žil ještě r. 1449 (manž. Kateřina, dcera téhož jména). Jeho snad bratr byl Racek starší, jenž prodal r. 1447 s Ráckem mladším louku u Střapole. Tento jest snad též Racek, jenž byl r. 1465 úředníkem na Rokycanech a pak purkrabím r. 1471 domažlickým, r. 1472 píseckým, r. 1478 hlubockým.

H. Na Moravě žil Mstěj Švamberk ze Skříně, jenž se oženil r. 1421 s Annou z Benešova a z Kvasic, ovd. Ronovskou. S touto prodal r. 1437 Kvasice a koupil Náměšť. Tento prodal Čapkovi, ač již naň udělal dobrou vůli Znatovi z Prus. Znata proto jej vysoudil na synech jeho Janovi a Tomášovi (1447).

I. Hlavní pošlost Krasíkovská a Borská začíná se Bohuslavem, jenž byl r. 1342 pánem na Boru a Krasíkově a t. r. zakládal klášter řádu sv. Augustina. Sedal na soudě zemském, byl v l. 1538 - 62 fojtem a hejtmanem chebským. Karel IV. zapsal mu peníze na úroku tachovském a dvě hnízda jestřebí (1365), též plat na Plzni (1366). Držel též Poříčí, Mešno, Ojprnice, Chodovou Planou, Velkou Lhotu, byl nejv. komorníkem a zemřel ok. r. 1379. Synové jeho byli: 1. Jan, syn nejmladší, jenž založil pošlost Přimdecvou (viz K.). 2. Ratmír (Racek), nejstarší syn (1365 atd.), oddělil se ok. r. 1378 od otce vzav za díl Mešno a Poříčí, ale nabyt i zboží kanického s Novým Riesenberkem a Osvračínem, jež r. 1382 vyměnil za hrad Třebel. Poříčí prodal r. 1391 s bratrem Buškem, sedal p. k. na soudě zemském. R. 1410 prodal Třebel přes odpor dcer a syna Václava. 3. Bušek prodal r. 1385 s Bohuslavem Chodovou Planou a r. 1386 Darmyšl a založil s ním r. 1388 kaplanství v Boru. R. 1388 byl purkrabím vyšehradským, od r. 1394 hejtmanem chebským, přistoupil r. 1395 s bratrem k panské jednotě a zemřel nedlouho potom. Měl dcery, ale o nějakém synu se neví. 4. Bohuslav, jak se zdá, byl s Buškem nedílný a byl v l. 1390 - 98 nejv. sudím král. Čes. Zemřel asi ok. r. 1400. Bohuslavovi synové, Bohuslav, Hynek, Krušina a Jan byli nezletilí při smrti otcově. Bohuslav potvrdil r. 1408 svobody města Boru, ač byl ještě pod poručenstvím Půty ze Skály a potom Jana Hanovce. Proti králi Václavovi zdvihl se pro stěti strýce Jana a učiniv s ním mír vrátil mu r. 1414 některé zápisy. R. 1415 sám druhý vyslán od krále Václava, aby zjednal mír v Plzeňsku. R. 1419 obdržel zápis na klášter kladrubský a nepomucký. Při začetí války náboženských byl v Plzeňsku nejučinnivějším protivníkem Žižkovým. S ním válčil

r. 1419 u Plzně. Opanovav později Plzeň (1420) nelitostně vraždil Chody u Domažlic. Za služby a náklady zapsal Sigmund jemu a Hynkovi r. 1420 všechno klášterství nepomucké, pak i Manětínu. Na onom založili si hrad Zelenou Horu. Marně se pokoušev o Žižku u Panského Boru, v lednu r. 1421 od něho na Krasíkově obležen a tak tuze na něho nastupováno, že se vzdal. Odveden do zajetí na hrad Přeběnice. Marně se snaživ, aby byl od krále Sigmunda vykopen, a hnuta jsa čestným se chováním Táborův k němu, přistoupil k nim (1422) a stal se jejich hejtmanem. Věrně pomáhal Žižkovi, stal se pak (po smrti Jana Hvězdy) vrchním hejtmanem, pokoušel se o Prahu, dobyl několik hradův, ale když potom vtrhl do Rakous a obléhal Rec, šípem odtud vystřeleným byl smrtelně do tváři raněn (1425). Z toho po několika dnech zemřel. Mrtvola jeho pochována v Mor. Krumlově. Hynek najal se r. 1422 králi ke službě, bojoval r. 1424 se Žižkou. R. 1427 byl při obléhání Střibra. R. 1430, tuším, vypálil kl. valdsaský, r. 1431 bránil Plzně, dodal tam r. 1434 spíží. Po r. 1434 válčil s Bavorsy a učinil mír r. 1437. Krále Albrechta se přidržel, účasten byl od r. 1440 rozmanitých běhův veřejných jsa též hejtmanem plzeň. kraje. V l. 1440 - 42 měl půtku s falckrabím Janem. Obdržel některé vesnice od kl. kladrubského a byl r. 1447 hejtmanem chebským. Ke svým statkům (Boru, Krasíkovu, Manětíně, Zelené Hoře) vyženil s Markétou z Plavna hrad Kynžvart, držel též r. 1450 Rokycany, které však r. 1451 vzdal. Zemřel ok. r. 1455. Syn jeho Bohuslav oženil se r. 1452 s Lidmilou z Rožmberka, vyskytuje se odtud jako společník otcův, s nimi sdílel smýšlení přísně katolické. Od krále Jiřího obdržel majestáty, na vsi zápisné, jichž jako i jiných drobných statkův drahně skoupil, ale přece pomáhal bouřiti proti němu. U něho na Zelené Hoře vznikla pověstná jednotka. Klášter tepelský, králi věrný, vyplnil (1467) a Zelenou Horu postoupil r. 1471 Zdeňkovi ze Šternberka. Za to získal r. 1473 Zvíkov s klášterstvím milevským a od r. 1475 byl poručníkem dědicův a statkův rožmberských. Také držel Lestkov a r. 1473 Bečov. Krále Matiaše přidržoval se i učiněn od něho nejv. hofmistrem a hejtmanem plzeň. kraje, avšak překážeje jeho zrádným úmyslům, byl od něho úkladně jat (1478) a zavezen napřed do Brna a pak do Uher. (Viz Palackého Děje V. a. 154.). Byv propuštěn válčil s Němci, získal několik majestátův na vesnice zápisné a koupil r. 1487 Rataje. Zemřel 15. ún. 1490 a pohřben v Boru. (2. manž. Konstancie Šlikovna.) Povahu jeho výtečně vyličil souvěký františkán. (Viz »ČČM.«, 1830, str. 267.) Zůstavil několik dcer a jediného syna. Tři synové zemřeli před otcem, z nich vyznamenal se syn Hynek, bujarý válečník, jenž byl ženat od r. 1475 s Kunkou ze Šternberka, držel od otce Bor a zemřel 10. čce 1489 v Praze. Pohřben u sv. Vít. Jindřich, druhý syn Bohuslavův, obdržel r. 1486 od františkána

hradeckého český život sv. Kateřiny, koupil r. 1491 s Děpoltem z Lobkovic (manž. sestry Johanky) Kestřany, ale postoupil Děpoltovi za jeho polovici Dobříš. Ostatek Kestřan přikoupil později. S manž. svou Markétou z Rožmitála vyženil r. 1482 úřad domažlický, jejž r. 1496 k držení ujal (Markéta † 1496). R. 1502 postoupil synovcům Bor, Rataje, Holešice a Kašperk a ponechal si Krasíkov, Zvíkov a Kestřany. Novou smlouvou (1505) postoupil jim úřad domažlický a vesnice od Boru a oni mu za to vzdali Holešice s vesnicemi od Zvíkova. R. 1507 zase od nich získal Rataje za rychtu sušickou a důchody od Kašperka. Zemřel 16. led. 1523, odkázav Zvíkov a Krasíkov synovci Krištofovi. Hynkovi synové byli Krištof, Bohuslav, Jan, Volf (a Zdeněk, † 1495). Když se r. 1505 dělili, Bohuslav dostal Holešice, Volf Kašperk a Jan Bor. Avšak Volf zemřel několik neděl potom (27. list. 1505) a statek jeho spadl na ostatní, kteří za Holešice dostali Domažlice (1506). Bohuslav spolčil se s Janem a seděl pak na Boru. Zemřel 5. srpna 1512 (manž. Markéta Šlikovna). Ostatní dva založili nové pošlosti.

a) Pošlost Zvíkovská. Krištof držel napřed Rataje, sstoupil se r. 1513 s Janem, zdědil r. 1513 Svaté Pole a Hradiště, koupil r. 1516 Lety, r. 1519 Orlík a rozpustil ok. r. 1520 spolek svůj s Janem. R. 1523 zdědil Zvíkov, Krasíkov a Kestřany (tyto měl mít Petr z Rožmberka do života). R. 1524 vyměnil si Sudoměř za Rataje a od pánův z Rožmberka obdržel r. 1528 za práva svá k dědictví n. Petrovu díl Bechyně, jež mu r. 1530 celá ve dsky vložena. Za to přišel r. 1531 o Kašperk, který od něho vyplacen. Zemřel 13. led. 1534 a pohřben v klášteře bechyňském (manž. 1. Mandaléna ze Šelmerberka vd. 1505, † 19. dub. 1508, 2. Anežka z Kolovrat vd. 1508, † 15. bř. 1538). Synové jeho byli Jindřich (* 1508), Jan, Bohuslav, Ratmír, Václav a Zdeněk, kteří r. 1540 se rozdělili. Jindřich sloužil r. 1528 u dvoru mnichovského, ujal r. 1534 statky otcovské, k nimž dokoupil r. 1534 zboží kostelecké. Za díl dostal pol. Zvíkova a Kestřany s Dobeví (přikoupenou) a Sudoměří. R. 1544 postoupil polovici Zvíkova Ratmírovi († 3. dub. 1546) směnou za Krasíkov, avšak tento t. r. (1544) prodal. Zvíkov ujal zase po Ratmírovi. Získal r. 1548 heřmanské zboží. Po bratřích dědil Bechyni a Orlík odcizený koupil. Bechyni pak prodal. Byl r. 1544—49 sudím dvor. a hejtm. bech. kraje. Zemřel 18. led. 1574 (manž. 1. Kateřina z Pernšteina vd. 1533, † 15. říj. 1552, 2. Eliška z Rožmberka vd. 1554, † 5. ún. 1576). Statek odkázal Krištofovi strýci kromě Kestřan, jež měla vdova do života. — Jan dostal za díl klášterství milevské a bydlíval na květovské tvrzi. Byl r. 1557 dvorským sudím. Zemřel 12. led. 1559 (manž. Majdaléna ze Šternberka † 1572). — Bohuslav dostal za díl Orlík. Zemřel 3. pros. 1552 odkázav Orlík manž. Johance z Lobkovic, Mirovice bratru Jindřichovi a Zahofany Janovi. Johanka vdala se po druhé za Vác-

lava Berku z Dubé, jemuž Orlík zapsala. Václav a Zdeněk měli po polovici Bechyně, od níž několik vesnic odprodali. Onen zemřel 9. pros. 1562 (manž. Kateřina z Lomnice vd. 1546, † 1561), tento 22. led. 1553 (manž. Anna z Lobkovic). Z dotčených šesti bratří jediný Jan měl mužské potomstvo, totiž syny Krištofa a Hynka, z nichž tento 25. čna 1570 bezdětek zemřel (manž. Sibyla Šlikovna). Krištof, držitel Milevska a od r. 1569 Orlíka, dědil r. 1574 Zvíkov a r. 1576 Kestřany. R. 1575 dosáhl toho, že mu Zvíkov a Milevsko (posud zápisné) prodány byly dědičně. Odprodával potom drahně vesnic v Pracheňsku a Bechyňsku, tak i r. 1581 klášterství milevské (bez Květova). Zemřel 17. čna 1582 bezdětek. Statky své, Orlík, Zvíkov a Kestřany odkázal strýcům Borským (manž. 1. Eva Hasišteinská z Lobkovic, 2. Johanka ze Šelmerberka † 1573).

b) Pošlost Borská. Jan, třetí syn Hynkův, dostal za díl Bor a získal také domažlický úřad. Skrze manž. jeho Benignu ze Starhemberka (zase vdanou Lobkovskou) a bydlení při hranicích bavorských potomstvo jeho se poněmčilo. Také odstoupili od víry pod jednou a oblíbili si víru Lutherovu. Jan zemřel r. 1533 a pohřben v Boru. Vdova koupila r. 1539 synům Ronšperk. Synové Petr, Bartoloměj a Jan Erazim rozdělili se tak, že první dostal Ronšperk a ostatní po polovici Boru (1548). Jan byl v l. 1557 až 1560 hejtmánem v Slavkově a Šonfeldě. R. 1561 stal se nejv. mincmistrem; ale již r. 1566 úřad ten složil. R. 1572 vyslán sám několikrát k vyšetření stavu jáchymovských dolů. Zemřel 10. kv. 1580 nemaje z manž. Kunky z Veitmile dědicův. Bor dědili synovci, statek Lhotka dostal se manželce.

aa) Petr držel k Ronšperku úřad domažlický, který od něho vyplacen (1570) a zemřel 24. čna 1575 (manž. 1. Dorota z Haidka † 1551, 2. od r. 1553 Anežka z Lobkovic † 19. pros. 1572). Jediný jeho syn Jan Jiří dostal r. 1573 od otce Ronšperk, dědil r. 1582 s bratrancem svým Orlík, Zvíkov a Kestřany. Při rozdělení toho dostal r. 1584 Orlík, k němuž koupil r. 1592 Kováfov. Býval potřebován při rozličných jednáních, byl kr. radou, od r. 1595 radou komory, r. 1600—1609 dvorským sudím a r. 1609—11 nejv. komorníkem, též hejtmánem krajů pracheňského a bechyňského. Svůj díl Boru zděděný po Janovi Erazimovi postoupil r. 1600 bratrancům směnou za Maštov, který však r. 1603 prodal. Za to koupil r. 1604 Lašovice. Podle dědičných smluv r. 1484 mezi Rožmberky a n. Bohuslavem učiněných připovídal se k dědictví po Petrovi Vokovi z Rožmberka, což tento smlouvou 4. led. 1610 učiněnou uznal. Po jeho smrti uvázal se (1611) v Třeboň, Borovany, Nové Hrady, dům na Hradčanech a r. 1612 také v Rožmberk a Libějice. K tomu koupil r. 1612 Zvíkov. Císař Matiaš potvrdil mu (24. ún. 1614) starožitný erb a dovolil jej doplniti růží Rožmberskou. Zemřel v čnu 1617 (manž. 1. Eliška z Donina † 1592,

2. Eliška Colonka z Felzu vd. 1593, † 1616). Kromě dcer měl tři syny. Jan Erazim, jeden z nich, zemřel již r. 1602. Druzí dva byli Petr a Adam. Petr cestoval r. 1600 do Paříže a chtěl vypraviti se odtud do Anglie, ale ku přání otcovu se vrátil. R. 1605 oženil se s Annou Maximiliánou z Oprštorfu (která obdržela r. 1617 od tchána Ronšperk), stal se r. 1607 hejtmanem plzeň. kraje, pozván r. 1612 od krále Matiaše, aby jej provázela k volbě do Frankfurtu, dostal od otce r. 1615 správu statkův, z nichž platil na vydržování luther. německého kazatele v Praze. Povstání r. 1618 účastnil se velikou měrou. Byv zvolen za jednoho z direktorův a správčův zemských podporoval stavy účinně a sám vydržoval ze svého praporec pěchoty. S bratrem svým chtěl se rozdělití a přípravy vykonal; pohřbu k tomu nedošlo pro časnou smrt, an r. 1620 v květnu v Praze zemřel. R. 1621 odsouzen všeho jmění a památka jeho prokleta. Všecky statky bez ohledu na nevinného dědice zabrány a hned rozprodány. Vdova (zase vdaná Žerotinová) ujela za králem Bedřichem ze země a žila se 7 dětmi svými nějaký čas ve Frankfurtě a pak se uchýlila do Polska marně se dovolávajíc svého věna. Mrtvola její a tuším syna a dvou dcer objeveny r. 1858 v Elbinku (Lumír t. r.). Z manželství toho pošlo 7 dětí, tři dcery a synové Jiří Vilém, Jan Erazim, Jan Vilém a Jiří Bedřich; jeden z nich, Jiří Vilém, žil ještě r. 1634 a dostal od knížete břežského r. 1638 Velké Janovice. Adam, bratr Petrův, byl při smrti tohoto nezletilý a mimo zemi, a proto nevinný; přes to zbaven všeho dědictví a ošizen od Černína a Liechtensteina o stříbro a zboží v 11 bednách. (Viz Bilkovy Konf., 664.) Domáhal se aspoň polovice Orlíka a Zvíkova (1628), ale marně. Teprve r. 1652 nařizeno, aby mu cena polovice byla vyplacena, čímž on nebyl spokojen, a také odmítl r. 1663 pouhou alimentací. Žil z těch trošků, které mu komora druhdy vydávala, též z toho, co dostával od Schwarzenberka. Balbín vidal jej choditi žebrotou (ovšem po šlechticích). Právo své převedl r. 1655 na hrab. Paara. Skrovné své jmění odkázal manž. Anně Kateřině Řepické ze Sudoměře a zemřel 24. pros. 1664. Čtyři dni před smrtí postoupil právo své k Třeboni hraběti ze Schwarzenberka.

bb) Bartoloměj, druhý syn Janův, zemřel 17. květ. 1560 (manž. Eliška z Roggendorfu vd. 1549, † 1587, od r. 1561 zase Lobkovská). Jediný jeho syn Jan Vilém zdědil r. 1580 čtvrtinu Boru a po Křištofovi r. 1582 s bratrance všechen statek. Při dělení r. 1584 dostal Zvíkov, Mirovice a Kestřany. Od svého dílu prodal r. 1588 Heřmaň a několik vesnic. Zemřel 11. září 1590 (manž. 1. Markéta Hasišteinská z Lobkovic vd. 1578, 2. Anna z Hasenburka vd. 1586). Synové jeho byli Jan Bartoloměj a Jiří Ernreich (oba katolíci). Ti dědili r. 1591 Maštov po Voršile Hasišteinské a tu vyučování od něm. faráře. R. 1600 postoupili Maštov Janovi Jiří

směnou za čtvrtinu Boru. Jan koupil Stráž a zemřel 12. kv. 1608 bezdětek (manž. Barbora z Donína). Jiří rozdělil se r. 1601 do stav za díl Bor, od něhož prodal r. 1606 několik vesnic a Lhotku. Po smrti bratrové zdědil Zvíkov a Kestřany, od nichž prodal r. 1610 Mirovice a r. 1610 Zvíkov, avšak od toho zanechal si Újezd s jižními vesnicemi. Zemřel r. 1614. Manž. jeho Kryzelda z Donína (1603) držela po babě své Kryzeldě statky Souměř a Dvory Přimdecké, z nichž tyto r. 1608 prodala. Syn jejich Jan Vilém a dcera Anna Markéta byli po smrti otcově několik let nezletilí. Dědic došel r. 1627 let ujal Bor, Kestřany a Újezd. R. 1649 obdržel od manž. Johanky Trčkovny z Lípy polovici statku Chrasti, kterouž r. 1650 od ní koupil, ale prodal t. r. Bor. Zemřel 6. led. 1651 a Johanka 5. říj. t. r. Oba pohřbeni v píseckém klášteře. Byl té pošlosti poslední po meči. Dcery jeho Anna Eusebie (manž. od r. 1651 Linhart Oldřich z Harrachu), Františka Polyxena a Maximiliána Eleonora (vd. hr. z Kufšteina) rozdělily se r. 1652 tak, že první dostala Chrast, druhá Kestřany, třetí Újezd. Františka vdala se s král. povolením 2. srpna 1651 za Karla sv. p. z Paaru. Tito manželé získali r. 1655 práva Adamova ke Zvíkovu a Orlíku a majestátem dd. r. 1665 erb vymřelé rodiny Švamberké převeden na Karla hr. Paara, jehož potomstvo jej posud nosí. Za své nároky na Zvíkov a Orlík obdržel rod Paarovský (16. srp. 1690) poštovnictví v Uhrách.

K. Přimdecká pošlost. Jan, čtvrtý syn Bohuslavův, obdržel r. 1390 kanovnictví při kostele Pražském, jehož ok. r. 1399 se vzdal nedav se vysvětití. Od bratří převzal pak Bor a plat na Plzni, který r. 1402 prodal. R. 1404 byl hejtmanem na Tachovč. R. 1409 (spíše 1410) král Václav dal jej v Praze stiti. Jediný jeho syn Jan obdržel r. 1425 od strýcův díl manětinského zboží, bojoval r. 1434 u Lipan, dobýval pak tvrzi na Slánsku. Hynek Krušina postoupil mu ok. r. 1446 Rokycan a vydal mu na ně r. 1451 zápisy. Byl pak r. 1452 při volbě správce, ok. r. 1454 získal dobrou vůli hrad Přimdu a zastavil od něho r. 1456 městečko Stráž Hedvice z Rožmitála manželce. R. 1460 byl již mrtev. Syn jeho Zdeněk obdržel r. 1475 majestát na potvrzení Přimdy a Rokycan. R. 1492 smluvil se s mateří o její věno. Ok. r. 1498 vyplatili se od něho Rokycanští, za to získal před r. 1509 Třebel. Žil ještě r. 1518. Mikuláš, jenž držel r. 1520 Třebel a Přimdu, byl bezpochyby jeho syn a zemřel ok. r. 1531, zůstaviv vdovu Annu Křelífovnu ze Zakšova, která byla dlouho poručnicí sirotkův nezletilých. Synové Adam, Jindřich (ml.), Zdeněk a Jáchym rozdělili se tak, že první a druhý dostali po polovici Přimdy, Zdeněk Třebel a Jáchym vesnice r. 1425 od Manětiny zastavené s Osojným. 1. Adam oženil se ok. r. 1550 s Annou z Reicenšteina († 1575), s níž dostal Oleš a vsi zápisné. Byl v l. 1560 až 1577 dvorským a v l. 1577—81 zemským

sudím. S bratrem utiskoval Přimdecké ne-
jednou. R. 1577 ženil své dcery Benignu
s Janem z Roupova a Lidmilu s Petrem z Ko-
kofova na Olši, koupil r. 1577 Souměř, r. 1578
vsi zápisné kladrubské. Sám se oženil po
druhé (ok. 1580) s Kryzeldou z Lobkovic
ovd. Berkovou. Tato koupila r. 1583 Libko-
vice, r. 1584 Přiběnice a Moukodělv, Ležky
a dvě vsi u Manětiny, k nimž r. 1586 do-
stala od manžela tři vsi, r. 1586 Osojný s ves-
nicemi, r. 1587 Chýše. Z toho prodala r. 1587
vsi u Manětiny. Po manželu († 1590) zdědila
polovici Přimdy (Oleš se dostala dcerám),
jež od ní vyplacena, pak koupila r. 1592
Souměř od Benigny a vdala se r. 1593 zase
za Jaroslava Libšt. z Kolovrat. 2. Jindřich
vstoupil po roce do nedilu s bratřími, r. 1554
a 1558 obdrželi zápis na hrad Kynžvart,
r. 1564 koupili Rabštejn, kterýž zaměnili
r. 1569 za hrad Krasíkov. R. 1571 zase zi-
skali Rabštejn, nedlouho potom i Bezdržice
a Gutštejn. R. 1577 starší dva koupili dvě
vsi od kláštera tepelského. Od Jáchyma se
oddělil a zemřel v l. 1586—91 bezdětek.
3. Zděnek připomíná se naposled r. 1577.
4. Jáchym byl v l. 1562—66 purkrabím cheb-
ským, pak i kr. radou a v l. 1570—74 praesid.
komory. Zemřel na podzim r. 1574 a pohřben
v kapli krasíkovské (manž. 1. Anežka Šlikovna
† 1572, 2. Sibylla Šlikovna ovd. Š.ová). Syn-
ové jeho, Jiří Petr, Jan Šebestián a Kaš-
par Arnošt, zdědili všechny statky po otci
a obou strýcích. Od toho Jindřich jako po-
ručník jejich prodal r. 1586 Osojný s vesni-
cemi. Kašpar Arnošt zemřel po r. 1586. Jiří
oženil se r. 1588 s Potencinou Hofmankou
z Grynepichlu. Při rozprodávání Přimdecka
koupil Rosshaupt, Hostkov a Bohuslav (1596),
r. 1606 Žebrák a Bažantov, t. r. koupil ně-
kolik vesnic od Borska, r. 1608 Dvory pod
Přimdou. Zemřel 6. dub. 1608. Manželka jeho
měla od r. 1606 Lhotku. Jan Šebestián byv
v nedilu s bratrem, držel po něm Švambersk,
Bezdržice, Třebel, Mynichsfeld, Gutštejn a
Dvory, k nimž koupil r. 1612 Zádub a Trpi-
sty. Zemřel 7. ledna 1615 nemaje z manž.
Evy z Lobkovic potomstva. Statky jeho do-
staly se Janovi Bedřichovi a Janovi Še-
bestiánovi, synům Jiřího Petra, nezletilým,
jejichž poručníci byla sestra jejich Anna Marie
(† 1619). Jsouce katolíci, zůstaveni při stat-
cích. Jan Bedřich oženil se ok. r. 1622 s Maří
Majdalénou z Donína, cestoval r. 1627 po
cizině, prodal t. r. Dvory a zdědil po smrti
bratra nedílného všechny statky. Byl kr. ra-
dou a soudcem zemským, též soudu dv. ra-
dou a hejtmanem kraje plzeň. Přečkav děti
své odkázal všecken statek manželce († 10. led.
1659). Hrobka kaple krasíkovské zavřela se
a otevřena jen r. 1791, když čelivský farář
s úředníkem krasíkovským hrobku otevřel a
rakve s klenoty pobral.

Od XVIII. stol. žila panská rodina v Če-
chách pišíc se Krušina ze Š. Tito dovolá-
vali se domnělého majestátu (1509, středu,
před Vstoup. K. P.), avšak ten jest padělán
a odvození od Bohuslava, syna Hynkova, ne-

možným. (Viz o tom a vývod v »Čas. přátel
star. č., VII., 69—75.) Možnost odvození jest
jedině od některého zchudlého člena, o němž
r. 1665 se nevědělo (snad Jiřího Viléma), neb
Johanka sv. p. ze Š. vdávala se v Praze
r. 1752 za plukovníka Palasa. Potvrzení se
dostalo této rodině majestátem z r. 1806.
První vývod pp. ze Š. sepsal V. Břežan, týž
také sepsal Švamberská regesta (rkps. knih.
praž.). Viz i Miltner, Privatmünzen. Sčk.

Švanda ze Semčic: 1) Š. ze S. Pavel,
spis. čes. (* 1825 v Praze — † 1891 jako ře-
ditel Nár. divadla v Brně). Pochází ze staré
šlechtické rodiny Semčiců, která měla v držení
statek Semčice blíž Dobruvic. Jeho matka po-
cházela též ze šlechtické rodiny Jeronysů
z Libušína. Gymnasium studoval v Praze na
Malé straně a po odbytém filosofickém běhu
vstoupil r. 1843 do pražského semináře. Tam
seznámiv se s Tylem a s V. Nebeským počal
si všimati české literatury a účastniti se češ-
kého literárního ruchu, přispívaje různými
báskami a články do »Květu«. Na konci dru-
hého roku ze semináře vystoupil a vykonav
státní zkoušku stal se úředníkem při pražské
státní účtárně. R. 1848 vydával a redigoval
polit. večerníky český »Pozor« a německý
»Habt Acht« a t. r. ještě převzal jako ve-
dlejší zaměstnání vyučování české řeči a li-
teratury na josefovské reálce. R. 1850 za-
snoubil se s dramatickou umělkyní Eliškou
Peškovou. Jevil velikou zálibu pro pole dra-
matické a znal velmi dobře dramatickou li-
teraturu naši i cizí, proto odevzdal mu Mi-
kovec dramatickou rubriku v »Lumír«, kte-
rou vedl po 6 let. Od r. 1853—63 vedl režii
soukromého divadla u sv. Mikuláše v Praze.
R. 1862 byl povolán za správce chorobince
na Karlově, kdež setrval až do doby, kdy
ústav ten byl převzat od obce Pražské. T. r.
byl od ředitele Thomea povolán za vrchního
režiséra a dramaturga českého divadla. Jeho
úsilím se stalo, že ze dvou českých předsta-
vení týdně se vyvinulo představení každo-
denní a v neděli a svátky hráno docela dva-
krát. Byl Š. přímo mistrem v uvádění ci-
zích novinek, čímž české divadlo překona-
valo německé. Když r. 1866 za pruské války
divadla byla zavřena, Š. odstoupil, sestavil
si divadelní společnost, s níž cestoval po
Čechách; potom svěřena mu byla správa di-
vadla v Plzni, které přivedl na značnou výši
uměleckou. R. 1871 vystavěl arénu na Smi-
chově, r. 1881 zimní Š. dovo divadlo »u Li-
buše« na Smíchově a r. 1891 letní divadlo na
Smíchově u Král. louky. Též snažil se zalo-
žiti stálé divadlo v Plzni. Š. dův. význam pro
české divadlo jest dalekosáhlý, z jeho školy
vycházela po 30 let mladá generace herecká
pro naše zemské divadlo; jeho smíchovské
divadlo těšilo se veliké přízni a hrálo první
úlohu po zemském divadle.

2) Š. Jaroslav, syn před. (* 1851 —
† 1879), spisovatel, jest znám zdatilými hu-
moristickými příspěvky v listech českých,
francouzských i anglických a jako dovedný
překladatel francouzských divadelních kusů.